

АСОЦИАЦИЯ РОДИТЕЛИ

Становище на Асоциация Родители

относно Закон за изменение и допълнение на Закона за предучилищно и училищно образование

със сигнатури, №52-654-01-34/ 07.05.2026 г., №52-654-01-52/03.06.2026 г.,
№52-654-01-65/ 09.06.2026 г., 52-654-01-72/ 25.06.2026 г., №52-654-01-
89/15.07.2026 г., №52-654-01-103/ 22.07.2026 г. №52-654-01-104/ 23.07.2026
г., №52-654-01-107/ 27.07.2026 г., №52-654-01-108/ 27.07.2026 г., №52-654-
01-125/ 03.09.2026 г. и №52-654-01-127/ 03.09.2026 г.

Като организация с дългогодишен опит в работата си с деца, родители и учители, Асоциация Родители вярваме, че образованието е най-голямата и смислена инвестиция за едно общество – както за икономическото му развитие, така и за изграждането на граждани, личности с ценности, социално-емоционални и дигитални умения и компетентности, способни да създадат силна общност и да ценят многообразието от етноси, религии, разбирания. Постигането на такава промяна в образованието и формирането на тези умения у децата е възможно само чрез съвместни и целенасочени усилия от страна на училището и семейството.

Като активна гражданска организация, фокусирана върху образованието и благополучието на децата, както и върху активната роля на родителите в този процес, Асоциация Родители заявяваме своята ясна и аргументирана позиция по най-чувствителните аспекти от представените за обсъждане в Комисията по образование 11 ЗИД за ЗПУО.

Категорично изразяваме несъгласие със следните предложения:

Повтаряне на първи клас

Първи клас е особено важен етап в живота на всяко дете – той е вратата към училището, първият досег с формалното образование, времето, в което детето изгражда отношение към ученето, увереност в себе си и усещане за принадлежност в учебната среда. Повтарянето на първи клас носи със себе си сериозни психологически и социални последици за детето. За дете на

АСОЦИАЦИЯ РОДИТЕЛИ

шест или седем години това е травматично преживяване, което води до загуба на самочувствие, чувство на срам, отдръпване от връстниците и отблъскване от учебния процес. Училището, което би трябвало да бъде място за подкрепа, израстване и откриване на възможности, се превръща в източник на разочарование и болка.

Важно е да признаем, че децата постъпват в първи клас с различни стартови позиции – някои идват с добре развити езикови умения, с опит в организирана среда, други – с по-слаба подготовка, трудности в концентрацията, емоционална неувереност или липса на подкрепяща среда извън училище. Вместо да наказва децата за тези различия, образователната система би трябвало да се адаптира към тях – с гъвкави подходи, допълнителна подкрепа, индивидуално внимание и търпение.

Повтарянето на класа не решава основния проблем – то просто отлага трудността във времето, без да предлага реално решение. Образованието не трябва да бъде филтър, който отделя „успешните“ от „неуспешните“, а мост, който дава шанс на всяко дете да върви напред според своите възможности и нужди. Затова, повторението на първи клас не бива да се прилага като лесно решение при затруднения в адаптацията и усвояването на учебния материал. Вместо това, нека търсим човешки, съвременни и ефективни решения в подкрепа на децата – така, както всяко дете заслужава, и да намалим риска от ранно отпадане от училище

Задължителен предмет „Добродетели и религии“

Предложението за въвеждане на нов задължителен учебен предмет с наименование „Добродетели и религии“, който да бъде насочен към ценностно формиране на личността и възпитанието ѝ в добродетели чрез алтернативни програми — с или без елементи на конфесионално обучение — поражда редица сериозни притеснения както от педагогическа, така и от правна и обществена гледна точка.

На първо място, подобен предмет предполага разделяне на учениците по религиозен признак. Децата ще бъдат поставяни в ситуация, в която трябва да направят избор между различни варианти на учебна програма, базиран не на техните интереси или образователни потребности, а на вероизповеданието на семейството им. Това създава рискове от стигматизация, изолация или дори напрежение между деца, принадлежащи към различни религиозни общности, особено в училища с религиозно и етническо разнообразие.

Не по-малко важен е и въпросът за това как ще се възпитават добродетели. Училището има безспорно значение за изграждането на ценности у децата,

АСОЦИАЦИЯ РОДИТЕЛИ

но това не се постига чрез един учебен предмет, още повече при разделянето на класовете на групи. Добродетелите се възпитават чрез личния пример на учителите, чрез културата на общуване в класната стая, чрез цялостната училищна среда и климат, както и чрез подходящи стратегии за развиване на социално-емоционални умения (СЕУ), интегрирани във всички учебни предмети, когато децата са заедно като група и клас. Модерните образователни системи по света развиват точно такива междупредметни и цялостни подходи към емоционалното и моралното развитие, без да го обвързват с религиозна принадлежност.

В допълнение, липсва яснота кой ще преподава този предмет и по какви критерии ще бъдат разработени програмите. Остава неясно кой ще одобрява съдържанието, как ще се гарантира, че то не проповядва конкретна религия и как ще се осигури педагогическа и ценностна последователност при наличието на няколко алтернативни програми с различен идеен заряд. Всичко това крие реален риск от допълнително напрежение както сред учениците, така и сред родителите и учителите.

Изключително притеснителен е и фактът, че образованието вече повече от 20 години отказва да включи часове по здравно образование и пренебрегва наличните тревожни данни за здравето на децата ни по много параметри – от затлъстяване и ендокринологични проблеми, до психични нарушения и липса на социални умения. И още един пример – повече от 10 години повдигаме и темата за включването в образователните програми на дигитално-медийни умения и безопасност в онлайн средата. От близо 10 години се работи и по темата за социално-емоционалното учене, има разработки, които са готови да се интегрират в учебните програми. По всички тези предложения за обновяване и осъвременяване на учебната програма, които сме повдигали през годините, обратната връзка, която сме получавали от МОН, е, че няма как да се намери място в учебното време.

Остава и големият въпрос за избора между различни възможности на предмета „Добродетели и религия“. От години е ясно, че рядко в училищата се предлага истинска възможност за избор в задължително избираемите предмети. Този избор се свежда до избора на училището и в много случаи той е сведен до една-единствена възможност. Реалността показва, че родителите получават заявления, в които е посочен „избираемия“ предмет и той не подлежи на промяна спрямо личните интереси и възможности на учениците. А това, че тези предмети са от задължителната част на учебната програма, се свежда до невъзможност от отказ. Почти е сигурно, че и с избира на „Добродетели и религия“ ще се случи същото: ако училището няма преподаватели, тогава децата и техните родители ще

АСОЦИАЦИЯ РОДИТЕЛИ

трябва да се съобразят с това или да търсят друго училище – нещо, което в малките населени места е почти невъзможно.

Не на последно място, подобна промяна в образователната система не почива на широко обществено обсъждане, научни данни, задълбочени анализи и консенсус. Темата за религията в училище е чувствителна и изисква внимателно балансиране между свободата на вероизповедание и принципите на светското образование. Вместо въвеждане на нов, потенциално разделящ предмет, далеч по-ефективен и устойчив подход би бил да се запази възможността за факултативно обучение по предмета „Религия“, както е досега, а възпитанието в добродетели да се интегрира в рамките на програми за социално-емоционално учене (CEY), прилагани във всички предмети и образователни етапи.

Конфесионално или вероизповедно обучение

„Обучение, свързано с религиите, включително с елементи на конфесионално обучение, в системата на предучилищното и училищното образование се осъществява само при условията и по реда на този закон.“

Тази формулировка е дълбоко противоречива и юридически несъстоятелна, поради следните причини. Първо, поставя под въпрос светския характер на образованието – Конституцията и ЗПУО гарантират, че българското образование е светско, с изрично забрана за налагане на религиозни доктрини. Въвеждането на конфесионално обучение, дори „само при условията и по реда на закона“, противоречи на този основополагащ принцип и е юридически неиздържано.

Светското образование изисква държавата да проявява пълна неутралност спрямо всички религии и да не налага нито една от тях чрез задължителната образователна система. Конфесионалното обучение означава въвеждане на религиозна доктрина и възпитание, специфични за дадено вероизповедание, което директно противопоставя принципа на тази неутралност. Допускането на такива елементи в образованието би означавало държавата да заема страна по отношение на религиозните убеждения на гражданите — това не само противоречи на техните фундаментални права, но и подкопава основите на демократичното общество.

Тази формулировка противоречи пряко на Конституцията на Р България, в която в чл. 13 ясно е посочено, че „религиозните институции са отделени от държавата“, а в чл. 37 е гарантирана „свободата на съвест и религия, включително правото на всеки да не изповядва религия“. Същевременно ЗПУО изрично установява в чл. 5, че образованието у нас е светско, а

АСОЦИАЦИЯ РОДИТЕЛИ

религиозното обучение може да се предлага единствено факултативно и по желание на учениците и родителите, без конфесионален характер.

Допускането на конфесионално обучение в рамките на светската образователна система поражда сериозен риск от дискриминация, особено в мултирелигиозни и културно разнообразни общности. Това нарушава свободата на избор, гарантирана на децата и родителите, и може да доведе до разделение и напрежение както в училищната среда, така и в обществото като цяло.

С оглед на гореизложеното, категорично считаме, че подобна формулировка не следва да бъде включвана в нормативната уредба. Тя е несъвместима с конституционните принципи, противоречи на действащото законодателство и застрашава основни човешки права, залегнали в основата на демократичното и светско образование в Р България.

Подкрепяме и изразяваме нашето позитивно становище по следните предложения:

Ранно детско развитие, грижа и образование

Ранното детско развитие е основа за физическото, познавателното, езиковото, социалното и емоционалното израстване на детето от 0 до 7 години. През този период се формират важни навици, умения за общуване, самостоятелност, любопитство и готовност за учене. Затова образованието и грижата в ранна детска възраст имат значение не само за успешното постъпване в училище, но и за цялостното благополучие и бъдещото развитие на детето. Важно е всяко дете да получава подходяща подкрепа според своите потребности, независимо от семейната и социалната си среда.

За да бъде тази подкрепа качествена, са необходими добре подготвени специалисти, които познават особеностите на развитието в ранна възраст и умеят да работят с деца и семейства. Те трябва да създават сигурна и стимулираща среда, да използват играта като средство за учене, да насърчават речта, двигателните, познавателните и социално-емоционалните умения, както и да разпознават навреме възможни затруднения. От съществено значение са и уменията за наблюдение, индивидуален подход, работа с родители и взаимодействие с други професионалисти, тъй като развитието на детето изисква цялостна, а не едностранна грижа.

АСОЦИАЦИЯ РОДИТЕЛИ

Услугите по ОГРДВ трябва да се основават на сътрудничество между образователни, здравни, социални и общински институции, както и със семействата. Така се осигурява по-добра координация, навременна подкрепа и по-лесен достъп до необходимите услуги. Същевременно е важно да има разнообразие и гъвкавост във формите на предоставяне – в детски ясли и градини, центрове за ранно развитие, услуги в общността, мобилни екипи и други подходящи модели. Това позволява ОГРДВ да отговаря на различните потребности на децата и родителите, като същевременно гарантира качество, безопасност, приобщаване и равни възможности за развитие.

Езикова подкрепа

Езиковата подкрепа за децата и учениците, които срещат затруднения при овладяването на български език в първи клас, е важна предпоставка за успешното им включване в образователния процес. Това е особено важно за децата, чийто майчин език не е български и които са част от образователната система, тъй като доброто владение на езика е необходимо както за усвояване на учебното съдържание, така и за пълноценно общуване и участие в училищния живот. Чрез подготвителни класове, допълнителни занимания, индивидуална и групова работа, игрови дейности и други подходящи форми може да се изгради стабилна основа за развитие на речта, разбирането, четенето и писането. Така децата по-лесно преодоляват езиковите затруднения, повишават увереността си и получават по-равни възможности за образователен напредък.

Съществено предимство е и осигуряването на учебници, помагала и други ресурси, разработени с оглед изучаването на българския език като чужд език. Те могат да улеснят разбирането на новата лексика, да предложат подходяща последователност на упражненията и да съобразят обучението с езиковото ниво и темпа на развитие на детето. Когато тези материали се използват съвместно с разнообразни методи – визуална подкрепа, слушане, разговор, четене, практически задачи и работа в малки групи – се създава по-достъпна и насърчаваща среда за учене. Това подпомага не само овладяването на българския език, но и изграждането на самостоятелност, увереност и активно участие в образователния процес.

Дигитално-медийна грамотност, критично мислене и използване на съвременни технологии и изкуствен интелект

В съвременната образователна среда е необходимо децата и младежите да изграждат знания, умения и компетентности за отговорно и ефективно използване на дигитални медии, съвременни технологии и изкуствен

АСОЦИАЦИЯ РОДИТЕЛИ

интелект. Това включва умения за намиране, разбиране, оценяване и създаване на информация, разпознаване на достоверни и подвеждащи източници, защита на личните данни и безопасно поведение в дигитална среда. Критичното мислене подпомага учениците да задават въпроси, да анализират различни гледни точки, да проверяват твърдения и да вземат обосновани решения. Наред с това те следва да развиват умения за творческо решаване на проблеми, работа с дигитални инструменти и изкуствен интелект, като разбират както възможностите, така и ограниченията и отговорностите, свързани с тяхното използване.

Образованието трябва да подпомага цялостното развитие на личността, като създава условия децата и младежите да изграждат знания и умения за здравословен начин на живот, самостоятелност, емоционална устойчивост, общуване и отговорно поведение. Важно е образователните програми целенасочено да включват развитие на социално-емоционални умения – разпознаване и управление на емоциите, емпатия, саморегулация, сътрудничество, разрешаване на конфликти и изграждане на позитивни взаимоотношения. Наред с това следва да се полагат системни усилия за гражданско образование, което формира познаване на правата и отговорностите, уважение към различията, активна гражданска позиция и ангажираност към общността, както и за здравно образование, насочено към изграждане на устойчиви навици, информиран избор и грижа за физическото и психичното благополучие. Качествените, актуални и гъвкави програми трябва да насърчават силните страни и интересите на всеки ученик, да съчетават академични знания с практически умения и кариерно ориентиране и да отговарят на съвременните обществени, технологични и икономически условия. Така образованието създава основа за личностно израстване, отговорно участие в обществото и успешно професионално развитие..

Използване на изкуствен интелект в образователния процес

Използването на изкуствения интелект в образованието следва да бъде съпроводено с ясни правила, които да насърчават неговото отговорно, безопасно и целенасочено прилагане. Основният принцип е технологиите да подпомагат ученето, а не да заместват самостоятелното мислене и усилията на ученика.

Необходимо е да се определят ясни насоки за използването на изкуствен интелект от ученици и учители, включително за проверка на информацията, защита на личните данни, спазване на авторските права и недопускане на представяне на чужда или генерирана работа като собствена. Успоредно с това образователните програми трябва да развиват знания и умения за

АСОЦИАЦИЯ РОДИТЕЛИ

смислено използване на изкуствения интелект – формулиране на въпроси, оценяване на получените отговори, разпознаване на грешки и пристрастия, сравняване на източници и използване на технологиите за проучване, творчество и решаване на проблеми. Важно е учениците да разбират, че изкуственият интелект може да бъде помощник в ученето, но не може да замени личния опит, четенето, практическата работа, дискусията и изграждането на собствени знания. Затова неговото прилагане следва да бъде балансирано с дейности, които изискват самостоятелен анализ, аргументация, създаване на собствени решения и рефлексия върху наученото. По този начин се създават условия за развиване на дигитална грамотност и технологична увереност, без да се ограничава критичното мислене, любознателността и способността на учениците да учат и да се развиват самостоятелно.

Изкуственият интелект може да подпомогне и работата на учителя, като улеснява подготовката на учебни материали, разработването на разнообразни задачи, адаптирането на съдържанието към различни образователни потребности и създаването на идеи за интерактивни дейности. Той може да се използва и като помощно средство при планиране на уроци, формулиране на въпроси, подготовка на обратна връзка и проследяване на напредъка на учениците. Това обаче следва да се осъществява при ясни принципи и правила за използване в образователна среда, които гарантират защита на личните данни, професионална отговорност, проверка на генерираната информация и съобразяване с възрастта и потребностите на учениците. Изкуственият интелект не бива да замества педагогическата преценка, професионалната компетентност и личното взаимодействие между учителя и учениците, а да ги допълва, освобождавайки време за индивидуална подкрепа, творчество и същинска образователна работа.

В заключение призоваваме да се зложат ясни стандарти и очаквания за сътрудничество с родителите, които да бъдат част от професионалното развитие на педагогическите кадри и от вътрешните политики на всяко училище. Само така ще можем да изградим съвременна, приобщаваща и устойчива образователна система, в която всяко дете е подкрепено – от учители, родители и институции, работещи заедно, а не един срещу друг.

17.09.2026

Асоциация Родители

София